

Nepilngadīgie bēgļi un profesionālā izglītība Latvijā

Kitija Bite¹, Lilija Galle²

¹ Rīgas Stradiņa universitāte, Juridiskā fakultāte, Latvija

² Rīgas dome, Satiksmes departaments, Latvija

Ievads. Latvija ES solidaritātes procesā ir uzsākusi patvēruma meklētāju atlasi. Ministru kabineta izstrādātais rīcības plāns bēgļu integrācijā paredz nepilngadīgiem bēgļiem profesionālās izglītības ieguvu profesionālās izglītības iestādē. Tā kā Latvijas darba tirgū pastāv pieprasījums pēc kvalificētiem speciālistiem, ko vietēji iedzīvotāji nevar nodrošināt jau vairākus gadus, ir saskatāma iespēja nepilngadīgu bēgļu profesionālās izglītības iegūšanas laikā ne tikai nodrošināt integrācijas procesu, bet arī papildināt tautsaimniecības nozares ar kvalificētiem speciālistiem.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Izvērtējot normatīvos aktus nepilngadīgu bēgļu izglītošanas jomā, identificēt profesionālās izglītības tiesiskā regulējuma problēmas un piedāvāt to risinājumus. Tika veikta normatīvo aktu, zinātniskās literatūras un Eiropas Savienības tiesas spriedumu analīze.

Rezultāti. Attiecībā uz profesionālo izglītību Ministru kabineta Rīcības plāns nosaka, ka IZM jānodrošina vidējās profesionālās izglītības iegūšana nepilngadīgiem bēgļiem. Tādējādi, integrējot nepilngadīgu bēgļi caur izglītības procesu vietējā sabiedrībā, tiktu sasniegts gan Rīcības plāna mērķis, gan bēglis iegūtu profesionālo kvalifikāciju, kas ir pieprasīta darba tirgū Latvijā, ko valsts nespēj nodrošināt no esošajiem sabiedrības locekļiem. Tādējādi tiktu veicināta nodarbinātība un integrācija vienlaicīgi, kā arī novērsts darbaspēka trūkums atsevišķās tautsaimniecības nozarēs. Juridiski pastāv divas problēmas: rīcības plāns paredz "Nepilngadīgu patvēruma meklētāju profesionālās izglītības ieguves nodrošināšanu profesionālās izglītības iestādēs", kas juridiski izslēdz personu ārpus noteikta vecuma izglītošanu profesionālajā jomā. Tas var padziļināt situāciju, ka Latvijas darba tirgū ir pieprasījums pēc kvalificēta darbaspēka, pastāvot neizmantojamiem darbaspējīgiem cilvēkresursiem bēgļu vidū. Tomēr būtu jāparedz arī pilngadīgu bēgļu iespēja iegūt profesionālo kvalifikāciju. Rīcības plāns to neparedz vispār. Otra problēma ir rīcības plāna 3.14. apakšpunktā noteiktais "Nepilngadīgu patvēruma meklētāju vispārējās izglītības ieguves nodrošināšana izglītības iestādēs, kas īsteno izglītības programmas valsts valodā", kas ļauj secināt, ka vispārējā izglītība bēgļiem notiek valsts valodā, bet nepilngadīgiem bēgļiem un jauniešiem bēgļiem profesionālā izglītība var notikt jebkurā valodā.

Secinājumi.

1. Latvijā kopš 2016. gada janvāra tiek uzsākts patvēruma meklētāju izmitināšanas process saskaņā ar Rīcības plānu, kur paredzēta bēgļa integrācija sabiedrībā.
2. Bēglis iegūst tieši tādas pašas tiesības un pienākumus kā jebkurš Latvijas iedzīvotājs. Latvijai kā valstij jānodrošina personas tiesības uz izglītību, arī profesionālo, un pieeju darba tirgum.
3. Latvija noteikusi, ka nepilngadīgiem bēgļiem ir tiesības uz vispārējo izglītību valsts valodā un profesionālo izglītību jebkurā valodā. Šāds izglītības ieguves veids ir juridiski diskutabls. Ir jānosaka, ka valsts valodā iegūstamas profesionālās izglītības programmas ir piemērojamas arī attiecībā uz nepilngadīgiem un jauniešiem bēgļiem.
4. Ir jānosaka, ka profesionālās pilnveides programmas ir jānodrošina arī pilngadīgiem bēgļiem, nepiešķirot nozīmi, kādā valodā notiktu izglītošanas process, bet akcentējot profesionālo prasmju un / vai apguvi un tūlītēju izmantošanu darba tirgū.